

ТЕРІОЛОГІЧНІ ШКОЛИ ТА ПУБЛІКАЦІЇ ПРО НИХ

Theriological Schools and their reports. — A brief review of annual workshops of the Ukrainian Theriological Society NAS of Ukraine organised in 1994 to 2019, i.e. for 25 years of its activity is presented. Information on all schools is provided including the main topic, venue and date, key organisers and links to the publication with reports on these seminars and their resolutions. This review includes information on 26 annual schools-seminars and 36 publications about them, including all reports on current schools with an overview of events and resolutions of each meeting. The reports are published in 7 different editions (the main are the *Proceedings of the Theriological School* and *Vestnik Zoologii*), with a total volume of 170 pages.

Вступ

Задачі Теріошколи та підсумки перших 5 років її діяльності викладено в огляді «Теріологічна школа та розвиток теріологічних досліджень в Україні» (Загороднюк, 1999). Важливі коментарі щодо ідей школи є в огляді «Ходити в природу» з циклу антропології науки (Соболева, 2017). Тут представлено інформацію про всі школи із зазначенням основної теми, місця і термінів проведення, організаторів і посилань на звіти.

Скорочення: ДУ, ДПУ — державний (пед.) університет, НПП — національний природний парк, НУ — національний університет, ОПС — головний організатор від приймаючої сторони, ПЗ та БЗ — природний або біосферний заповідник, РЛП — регіональний ландшафтний парк, СЕС — санепідемстанція.

Перші 10 Теріологічних шкіл (1994–2003)

Створена восени 1993 року секція УТТ «Теріологічна школа» почала діяльність в умовах занепаду досліджень, коли деяка активність зберігалася на біостанціях університетів і педінститутів, природних заповідниках, національних парках, обласних СЕС. Тому перші школи були орієнтовані виключно на дослідження в заповідниках та біологічних стаціонарах, що відбито в назвах теріошкіл. Основною метою по суті було збереження наукового соціуму, дослідницького тону та обмін практичним досвідом й інформацією.

I ТШС: «Теріофауна заповідників» — Карпатський БЗ, 3–7 жовтня 1994. ОПС: В. Покиньючерда, за участі Я. Довганича та Б. Годованця. Звіт: Загороднюк, Довганич, 1995.

II ТШС: «Моніторингові дослідження і методи обліку теріофауни» — Канівський ПЗ, 23–27 жовтня 1995. ОПС: Н. Ружіленко, М. Чорний, В. Грищенко. Звіт: Загороднюк та ін., 1996.

III ТШС: «Аналіз фауністичних угруповань», біостаніонар «Ядути» Ніжинського ДПУ, 21–25 жовтня 1996. ОПС: Б. Кедров, О. Вобленко, П. Шешурак. Звіт: Загороднюк та ін., 1997.

IV ТШС: «Ссавці у Червоній книзі» — Поліський ПЗ, 20–26 жовтня 1997. ОПС: С. Жила, Гр. Бумар, Гал. Бумар. Звіт: Загороднюк та ін., 1998.

V ТШС: «Історичні зміни фауни та проблеми ведення Літопису природи», біостанція «Гайдари» Харківського ДУ, 28 вересня – 3 жовтня 1998. ОПС: В. Токарський, В. Грубник. Звіт: Загороднюк та ін., 1999.

VI ТШС: «Макротеріофауна, її сучасний стан та перспективи збереження», біостанція Тернопільського ДПУ у заказнику «Голицький», 28 вересня – 2 жовтня 1999. ОПС: Б. Пилявський, за участі Л. Шевчик, Л. Барабаш. Звіт: Загороднюк, Тищенко, 2000.

VII ТШС: «Великі хижі ссавці України та прилеглих країн», Поліський ПЗ, с. Селезівка Житомирської обл., 15–17 грудня 2000. ОПС: С. Жила, Г. Бумар та Г. Бумар. Звіт: Загороднюк, Шквиря, 2001.

VIII ТШС: «Ссавці відкритих просторів» — Луганський ПЗ (Провальський степ), 13–18 травня 2001. ОПС: О. Кондратенко (за участі В. Борозенця, О. Ушакова та А. Бондаренка). Звіт: Загороднюк, 2005.

IX ТШС: «Методики обліку теріофауни» — заповідник Розточчя, 7–12 жовтня 2002. ОПС: І. Дикий, за участі В. Мисюка та Т. Гузія. Звіт: Загороднюк, Дикий, 2002.

X ТШС: «Острівні ефекти та геоінформаційні системи» — Крим, Прохолодне, Біостанція МДУ, 6–11 жовтня 2003. ОПС: А. Дулицький, М. Товпинець, І. Євстаф'єв. Звіт: Дулицький, 2004.

Наступні 10 Теріологічних шкіл (2004–2013)

Починаючи з 10 Школи, для всіх щорічних зустрічей розпочато готувати (окрім розсилки листів) спеціальні сторінки на сайті УТТ, на яких вміщено емблему та програму зустрічі, список заявлених учасників, пам'ятку в дорогу. Звісно, цьому сприяли значно зрослі можливості користування Інтернетом та підготовки веб-сторінок і мультимедійного супроводу.

XI ТШС: «Дослідження гідрофільних угруповань ссавців» — Миколаївська обл., с. Мигія, РЛП Бузький Гарт, 11–16 жовтня 2004. ОПС: В. Артамонов. Звіт: Загороднюк, Зізда, 2005.

XII ТШС: «Синантропія ссавців та фауна урбоєкосистем» — Луганськ, Луганський НУ, 25–29 листопада 2005. ОПС: І. Загороднюк та еко клуб «Корсак». Звіт: Зізда та ін., 2006.

XIII ТШС: «Раритетна теріофауна: статус, поширення, охорона» — Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський ДПУ, 9–13 жовтня 2006. ОПС: М. Матвеев, М. Дребет та А. Ліщук. Звіт: Зайцева, 2008.

XIV ТШС: «Моніторинг фауни та дистанційні дослідження ссавців» — база «Екополіс», Чорнобильська зона, 24–28 вересня 2007. ОПС: С. Гащак. Звіт: Гащак, 2010.

XV ТШС: «Проблемні види ссавців: діагностика, поширення, екологія» — Канівський ПЗ (Черкаська обл.), 6–11 жовтня 2008. ОПС: Н. Ружіленко, М. Чорний, В. Грищенко, Є. Яблунівська-Грищенко. Звіт: Коробченко, 2010.

XVI ТШС: «Динаміка популяцій та хижацтво» — Поліський ПЗ (Житомирська обл.), 26–31 жовтня 2009. ОПС: С. Жила (за участі В. Пархоменка). Звіт: Пархоменко, Загороднюк, 2012.

XVII Теріологічна школа-семинар «Ресурси фауни і фауна як ресурс» — Шацький НПП, 20–25 вересня 2010. ОПС: І. Дикий, В. Тищенко, А. Сагайдак. Звіт: Дикий, 2012.

XVIII ТШС: «Морфологічна мінливість ссавців і збереження їх різноманіття» — Казантипський ПЗ, 26–30 вересня 2011. ОПС: М. Товпинець, І. Євстаф'єв, П. Гольдін, Л. Гладиліна. Звіт: Товпинець, 2012.

XIX ТШС: «Роль заповідних територій у збереженні фауністичних комплексів» Чорноморський БЗ (Херсонська обл.), 24–29 вересня 2012, на базі «Чорноморець» у с. Залізний Порт. ОПС: З. Селюніна, Л. Бахтіарова, Ю. Москаленко. Звіти: Загороднюк, 2012; Мерзлікін, 2013; Селюніна та ін., 2014.

XX ТШС: «Таксономічне різноманіття ссавців заповідних та природних територій» проходила з 30 вересня до 5 жовтня 2013, с. Микуличин Івано-Франківської обл., Карпатський НПП (Івано-Франківська обл.). ОПС: О. Киселюк. Звіти: Коваль, Загороднюк, 2012; Мерзлікін, 2013.

Теріологічні школи останнього часу (2014–2019)

Початок війни Росії проти України суттєво вплинув на хід зібрань і обсяг учасників: воєни 2014 року школу відмінили (планувалася на Асканію), її перенесли на весну 2015 (РЛП Міжрічинський). Надалі динаміка відновилася, проте кількість учасників зменшилася до 20–35 осіб. Школи третього періоду стали вирізнятися значною кількістю майстер-класів.

XXI Теріологічної школа-семинар — «Мисливська та раритетна теріофауна: управління популяціями» проведена 21–24 травня 2015. РЛП «Міжрічинський» (с. Отрохи, Київська обл.) у співпраці з НУБіП України. ОПС: А. Сагайдак, В. Тищенко. Звіт: Брусенцова, Сагайдак, 2015.

XXII ТШС: «Здобування тварин на заповідних територіях» відбулася 5–9 жовтня 2015, НПП «Подільські Товтри» (Хмельницька обл.), у Бакоті. ОПС: М. Матвеев та М. Тарасенко, М. Дребет. Звіти: Мерзлікін, 2016; Дребет, Загороднюк, 2018.

XXIII ТШС: «Чужорідні та ключові види ссавців в екосистемах» пройшла протягом 26 вересня — 1 жовтня 2016, НПП «Слобожанський» (Харківська обл., Краснокутський р-н). ОПС: Н. Брусенцова, А. Біатов, Є. Скоробогатов. Звіти: Мерзлікін, 2017; Брусенцова, 2018.

XXIV ТШС: «Зоологічні колекції: збір та ідентифікація зразків», 4–8 жовтня 2017, м. Одеса, на базі Українського центру екології моря, Українського протичумного НДІ та Одеського НУ. ОПС: О. Гайдаш, Д. Соколовський, О. Дятлова, М. Роженко, В. Лобков. Звіти: Мерзлікін, 2018 *a*; Баркасі, Гайдаш, 2019.

XXV ТШС: «Фауна в умовах глобальних змін довкілля», 25–28.09.2018, с. Селезівка, Овруцький р-н Житомирщини, Поліський ПЗ. ОПС: С. Жила, О. Бельська. Звіти: Мерзлікін, 2018 *b*; Пархоменко, 2019.

XXVI ТШС: «Дика теріофауна в умовах трансформованих ландшафтів» пройшла 17–21 червня 2019, м. Запоріжжя, на базі Національного заповідника «Хортиця». ОПС: Н. Лебедева, М. Ползик, за участі С. Козодавова та С. Охріменко. Звіт про школу: Очеретна та ін., 2019.

Всього про поточні школи опубліковано 36 матеріалів обсягом 170 сторінок.

Література

- Баркасі, З., О. Гайдаш. 2019. Зоологічні Колекції: збір, облік, ідентифікація (звіт про роботу XXIV Теріологічної школи-семинару). *Theriologia Ukrainica*, **17**: 119–125.
- Брусенцова, Н., А. Сагайдак. 2015. Звіт про роботу XXI Теріологічної школи «Мисливська та раритетна теріофауна: управління популяціями». *Праці Теріологічної Школи*, **13**: 151–153. <https://bit.ly/36EmKfL>
- Брусенцова, Н. 2018. Чужорідні та ключові види ссавців в екосистемах: звіт про роботу XXIII Теріологічної школи. *Theriologia Ukrainica*, **16**: 198–200. <https://bit.ly/38IKSQ0>
- Гащак, С. 2010. XIV Теріологічна школа-семинар: аналіз підсумків роботи (Чорнобиль 2007). *Праці Теріологічної Школи*, **10**: 155–158. <https://bit.ly/2PLRO61>
- Дикий, І. 2012. XVII Теріологічна школа-семинар в Шацькому НПП «Ресурси фауни і фауна як ресурс» (2010 рік). *Праці Теріол. Шк.*, **11**: 154–158. <https://bit.ly/2PQT8VP>
- Дребет, М., І. Загороднюк. 2018. Звіт про роботу XXII Теріологічної школи «Здобування тварин на заповідних територіях». *Theriologia Ukrainica*, **16**: 194–197. <https://bit.ly/2Pkv6b>
- Дулицький, А. І. 2004. Десятая (международная) Теріологіческая школа-семинар зоологов заповедников и биостационаров Украины. *Вопросы развития Крыма*, **15**: 9–19. <https://bit.ly/2EnU91W>
- Загороднюк, І., Я. Довганич. 1995. Перша щорічна українська школа-семинар теріологів природно-заповідних територій та біологічних стационарів. *Вестник зоології*, **29** (5–6): 90. <https://bit.ly/2LY9JW1>
- Загороднюк, І., І. Зеніна, О. Федорченко, Н. Ружиленко. 1996. Друга українська Школа теріологів "Моніторингові дослідження і методи обліку фауни". *Вестник зоології*, **30** (3): 82–83. <https://bit.ly/2qUkkKN>
- Загороднюк І., І. Зеніна, О. Федорченко та ін. 1997. Школа теріологів — 1996: "Аналіз фауністичних угруповань". *Вестник зоології*, **31** (3): 93–94. <https://bit.ly/3oRcwDh>
- Загороднюк, І., С. Жила, В. Покинйчереда. 1998. Теріологічна школа-семинар «Ссавці у Червоній книзі». *Вестник зоології*, **32** (5–6): 149–150. <https://bit.ly/2S0FYb8>
- Загороднюк, І., В. Слісаренко, В. Наглов. 1999. П'ята Теріологічна школа-семинар «Історичні зміни фауни та проблеми ведення Літопису природи». *Вестник зоології*, **33** (4–5): 123–124. <https://bit.ly/2rNBtGo>
- Загороднюк, І. 1999. Теріологічна школа та розвиток теріологічних досліджень в Україні. *Заповідна справа в Україні*, **5** (1): 78–81. <https://bit.ly/2LWbMtU>
- Загороднюк, І., В. Тищенко. 2000. VI Теріологічна школа-семинар «Макротеріофауна, її сучасний стан та перспективи збереження». *Вестник зоології*, **34** (4–5): 133–134. <https://bit.ly/34jhAUJ>
- Загороднюк, І., М. Шквиря. 2001. Звіт про Школу-семинар «Великі хижі ссавці України та прилеглих країн». *Novitates Theriologicae*, **4**: 57–59. <https://bit.ly/2EIngTG>
- Загороднюк, І. В., І. В. Дикий. 2002. IX міжнародна теріологічна школа-семинар «Методики обліку теріофауни». *Вестник зоології*, **36** (6): 97–98. <https://bit.ly/34oiMGy>
- Загороднюк, І. 2005. Звіт про Школу-семинар «Ссавці відкритих просторів». *Novitates Theriologicae*, **5** (Ссавці відкритих просторів), 87–90. <https://bit.ly/35pGcwD>
- Загороднюк, І., Ю. Зізда. 2005. Дослідження гідрофільних угруповань ссавців (звіт про XI Теріологічну школу-семинар). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Біологія*, **17**: 195–198. <https://bit.ly/2PpQWFq>
- Загороднюк, І. 2012. Теріологічна школа-семинар «Роль заповідних територій у збереженні фауністичних комплексів». *Novitates Theriologicae*, **8** (Теріофауна заповідних територій): 6. <https://bit.ly/2RWENHr>
- Зайцева, Г. 2008. XIII Міжнародна теріологічна школа-семинар «Раритетна теріофауна». *Праці Теріологічної Школи*, **9**: 288–291. <https://bit.ly/2Ek0gEH>
- Зізда, Ю., А. Дулицький, О. Приходько. 2006. XII Теріологічна школа-семинар «Синантропія ссавців та фауна урбоекосистем». *Праці Теріологічної Школи*, **7**: 344–347. <https://bit.ly/2LW171K>
- Коваль, Н., І. Загороднюк. 2015. Звіт про XX Теріологічну школу «Таксономічне різноманіття ссавців заповідних та природних територій». *Праці Теріологічної Школи*, **13**: 147–150. <https://bit.ly/349hWN>
- Коробченко, М. 2010. XV Теріологічна школа-семинар «Проблемні види ссавців» (Канів, 2008): звіт про роботу. *Праці Теріол. Школи*, **10**: 159–164. <https://bit.ly/2rCHAOh>
- Мерзлікін, І. Р. 2013. XIX Міжнародна школа-семинар Українського теріологічного товариства НАН України. *Природничі науки*, **10**: 203–205. <https://bit.ly/34uGgKi>
- Мерзлікін, І. Р. 2014. XX Міжнародна школа-семинар Українського теріологічного товариства НАН України. *Природничі науки*, **11**: 124.
- Мерзлікін, І. Р. 2016. XXII Теріологічна школа-семинар (2015 р.) «Здобування тварин на заповідних територіях». *Природничі науки*, **13**: 132–135. <https://bit.ly/2rYIJzb>
- Мерзлікін, І. Р. 2017. XXIII Теріологічна школа-семинар (2016 р.) «Чужорідні та ключові види ссавців в екосистемах». *Природничі науки (Суми)*, **14**: 100–102. <https://bit.ly/2S2xMYc>
- Мерзлікін, І. Р. 2018 а. XXIV Теріологічна школа-семинар (2017 р.) «Зоологічні колекції: збір, облік, ідентифікація зразків». *Природничі науки (Суми)*, **15**: 93–96. <https://bit.ly/2EoTFsH>
- Мерзлікін, І. Р. 2018 б. XXV Теріологічна школа-семинар (2018 р.) «Фауна в умовах глобальних змін довкілля». *Природничі науки (Суми)*, **15**: 96–99.
- Очеретна, К., Н. Лебедєва, М. Ползик. 2019. Дика теріофауна в умовах трансформованих ландшафтів: звіт про 26 Теріологічну школу-семинар (Хортиця, 2019). *Theriologia Ukrainica*, **18**: 151–158. <https://bit.ly/2RT20N6>
- Пархоменко, В., І. Загороднюк. 2012. XVI Теріологічна школа-семинар «Динаміка популяцій та хижацтво» (Поліський заповідник, 2009). *Праці Теріологічної Школи*, **11**: 148–153. <https://bit.ly/2LXGtz8>
- Пархоменко, В. 2019. XXV Теріологічна школа: Фауна в умовах глобальних змін довкілля (Поліський заповідник, 2018). *Theriologia Ukrainica*, **18**: 144–150. <https://bit.ly/2LUBhRq>
- Селюніна, З., Ю. Зізда, І. Загороднюк. 2014. Звіт про роботу XIX Теріологічної школи-семинару «Роль заповідних територій у збереженні фауністичних комплексів». *Праці Теріол. Шк.*, **12**: 129–133. <https://bit.ly/2S0JkuK>
- Соболева, О. 2017. «Ходити в природу»: професійна ідентичність та дослідницькі практики в українській польовій зоології. *Етнографія науки. Субкультури. Повсякдення*. Ред. М. Гримич. Дуліби, Київ, 39–74. (Серія: Полі: збірник наукових праць з історії, теорії та методології польових досліджень; у 5 томах; Том 2).
- Товпинець, М. 2012. XVIII Теріологічна школа-семинар «Морфологічна мінливість ссавців та збереження їх різноманіття» (Казантип, 2011). *Праці Теріологічної Школи*, **11**: 159–163. <https://bit.ly/2YUmO8n>

Довідку підготували Ігор Загороднюк та Катерина Очеретна